

Povestea proorocului Iona – o metaforă culturală antică în modernitate

Mariana BALOȘESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
mariana.balosescu@gmail.com

Abstract: The present study focuses on the biblical Jonah as a nuclear cultural metaphor that traverses several civilizations. Cultural metaphor is a motor of transgenerational thinking because it carries imperative memory, that memory that demands to be listened to and followed. The authority of cultural metaphor results from its capacity to be the vehicle of fundamental ideas, placed in the vibrant fabric of a story with initiatory value. Therefore, at the center of the allegorical story is a hero who goes through an initiatory experience. When cultural metaphor is expressed literally, the reader's consciousness is invited to repeat or duplicate the hero's initiation path, to understand it and to receive, as his personal good, the teaching that the hero reaches. The reader's consciousness thus becomes solidary with the hero's consciousness, but also with his world and its civilizational memory, through cathartic participation. In other words, cultural metaphor means *memory* and *truth* or *true memory*, because it is the bearer of a vision with which its creator identifies. The evolution of the story of Jonah as a cultural metaphor describes extremely significantly both the evolution of the person's consciousness and the resistance to change of human nature, from the ancient Hebrews to today. We have chosen in this study two significant moments: the original text (The Book of the Prophet Jonah) and a Romanian play, entitled *Jonah*, by Marin Sorescu (1933-1993), written in 1970. Between the biblical prophet Jonah and Marin Sorescu, the creator of the character Jonah, there is a distance of almost 2,800 years. The biblical Jonah goes through a dramatic initiation, through a spiritual transformation that leads him towards the truth, but also towards overcoming his own human condition. And his Teacher is God himself. Marin Sorescu invents another Jonah, in a postmodern play where the direct reference to the biblical text forces the reader to a comparative meditation on the two hypostases of Jonah. Sorescu's story wants to show that (post)modern man is a tragic figure, because he denies the need to submit to a Teacher, breaks the connection with God, chooses solitude, refuses initiation and inner transformation. The association of the two Jonahs disjunctively and summarily unites the irreconcilable opposition between biblical thinking and modern thinking.

Keywords: *cultural metaphor, Jonah, memory, biblical, postmodern.*

Metafora culturală este un motor al gândirii transgeneraționale pentru că e purtătoare de memorie imperativă, de acea memorie care se cere ascultată și urmată. Autoritatea metaforei culturale rezultă din capacitatea acesteia de a fi vehiculul unor idei fundamentale, așezate în țesătura vibrantă a unei povești cu valoare inițiativă. Așadar, în centrul poveștii alegorice stă un erou care trece

printr-o experiență inițiativă. Când metafora culturală se exprimă literar, conștiința cititorului este invitată să repete sau să dubleze traseul inițierii eroului, să îl înțeleagă și să primească, ca pe un bun al său personal, învățătura la care eroul ajunge. Conștiința cititorului devine, astfel, solidară cu conștiința eroului, dar și cu lumea lui și cu memoria ei civilizațională, prin participare cathartică. Altfel spus, metafora culturală înseamnă *memorie* și *adevăr* sau *memorie adevărată*, pentru că e purtătoarea unei viziuni cu care se identifică creatorul ei. Iar conștiința persoanei care intră în poveste are oportunitatea de a primi această inițiere semnificativă în gândirea lumii din care provine metafora culturală, printr-un *catharsis* niciodată epuizat ca vitalitate a sensurilor. Așezate într-o dinamică a reprezentărilor simbolice generatoare de conținut meditativ, ideile de forță ale metaforei culturale sunt orientate de conștiința textuală a eroului. El este mediator între conștiința creatoare și conștiința beneficiarului, într-un proces de naștere a cunoașterii inițiatice.

În metafora culturală există puterea de a rezuma alegoric o viziune asupra omului și a existenței, asupra Divinității, asupra istoriei și a morții, asupra legăturii dintre om și Dumnezeu. Natura foarte specială a metaforei culturale stă în energia ei internă. Ea poate legitima credințe, convingeri, mituri. Dar, prin mutarea conținutului ei narativ într-o logică alegorică nouă, în interpretare literară sau artistică (post)modernistă, metafora culturală își schimbă sensul, dezvoltă cel mai adesea un orizont de tip negativ. Astfel, ea poate conduce spre destructurarea acelorași credințe, convingeri pe care le legitimase în conținutul ei inițial. Adică, noua exprimare a metaforei culturale duce cititorul spre reformularea adevărului original, spre negarea și înlocuirea lui cu o perspectivă diferită, unde se conservă, însă, legătura cu povestea originală. Prin urmare, o metaforă culturală dezvoltă mai multe ipostaze (istorice, estetice, filosofice), în funcție de modul în care ne raportăm la povestea ei și în funcție de logica narativ-simbolică pe care o alegem în *re-povestire*.

Biblicul Iona reprezintă o metaforă culturală nucleară, pentru că parcurge mai multe civilizații, de la cea veche iudaică, la cea creștină, până în cea modernă. Povestea lui Iona are o stranie singulară în ansamblul *Vechiului Testament*. Iona face legătura între gândirea iudaică veche și gândirea creștină. Orientarea sensului într-o metaforă culturală se schimbă în funcție de evoluția reprezentărilor sale în mintea acelora care o folosesc. Metafora lui Iona suferă mutații și e marcată de o traiectorie a schimbării sensului, din *Vechiul Testament*, în *Noul Testament* și apoi în cultura/literatura postmodernă. Această evoluție a poveștii lui Iona ca metaforă culturală descrie extrem de semnificativ atât evoluția conștiinței persoanei, cât și rezistența la schimbare a naturii umane, de la vechea evrei, până astăzi. Pentru analiză, am ales în acest studiu două momente semnificative: textul original (*Cartea Profetului Iona*) și o piesă de teatru românească, numită chiar *Iona*, a lui Marin Sorescu (1933-1993), din 1970. Între profetul biblic Iona și Marin Sorescu, creatorul *personajului* Iona, există o distanță de aproape 2.800 de ani.

Cartea lui Iona, din *Vechiul Testament* concentrează, într-o poveste profetică, întreaga gândire biblică, anticipând venirea lui Mesia, intrarea în iad a Mântuitorului Hristos și Învierea. Iona biblic trece printr-o inițiere dramatică, printr-o transformare spirituală care îl conduce spre adevăr, dar și spre depășirea

propriei condiții umane. Iar *Învățătorul* său este chiar Dumnezeu. Marin Sorescu inventează un alt *Iona*, într-o piesă de teatru postmodernă unde referința directă la textul biblic obligă cititorul la o meditație comparativă asupra celor două ipostaze ale lui Iona. Povestea lui Sorescu vrea să arate că omul (post)modern este o figură tragică, pentru că neagă nevoia de a se supune unui Învățător, rupe legătura cu Dumnezeu, alege singurătatea, refuză inițierea și transformarea interioară. Asocierea celor doi Iona unește disjunct și rezumativ opoziția ireconciliabilă dintre gândirea biblică și gândirea modernă.

Profetul Iona, evocat în *Vechiul Testament*, ca „fiul lui Amittai”, are o poveste cu totul atipică între toți profetii evreilor. El a trăit în jurul anului 785 î.d.Hr. (Biblia 2018: II, Regi, 14:25). Mulți cercetători s-au îndoit de conținutul istoric al poveștii și au preferat să o citească ca pe o ficțiune alegorică. Iona este, însă, același cu fiul văduvei din Sarepta Sidonului, cea care îl hrănește și îl găzduiește pe timp de foamete pe profetul Ilie (Biblia 2018: III, Regi, 17: 18-21) Copil fiind, Iona moare. Dar profetul Ilie îl învie, pentru durerea mamei lui, anticipând astfel destinul său excepțional:

...Și a suflat [profetul Ilie] de trei ori asupra copilului și l-a chemat pe Domnul, zicând: „O, Doamne, Dumnezeul meu, sufletul acestui copil să se întoarcă în el!” Și așa s-a făcut și copilul a dat glas și; iar el l-a coborât din odaia de deasupra și l-a dat mamei sale. Și a zis Ilie: „Vezi, fiul tău trăiește! (Biblia 2018: III Regi, 17: 21-23).

Semnificația numelui lui Iona („porumbel”, în vechea ebraică) este simbolică. Porumbelul este reprezentarea mesagerului, dar și a Duhului Sfânt. Prin relația care se crează între el și Dumnezeu, Iona ajunge să fie în sine întruchiparea celei mai mari profeții. Ca ființă umană transfigurată, transformată de Dumnezeu Însuși, purtată în întunericul morții și adusă apoi la viață, Iona anunță prin propria poveste, cu opt sute de ani înainte, întruparea lui Hristos, intrarea în iad și mântuirea tuturor sufletelor aflate acolo în așteptarea lui Mesia. Dumnezeu i-a cerut lui Iona să meargă în cetatea Ninive și să-i anunțe pe locuitorii ei că L-au supărat atât de mult, încât vor fi nimiciti dacă nu se vor opri din „răutatea” lor:

Și a fost cuvântul Domnului către Iona, fiul lui Amitai, zicând: „Scoală-te și du-te în Ninive, cetatea cea mare, și propovăduiește în ea, căci strigarea răutății ei s-a urcat până la Mine.” (Biblia 2018: Iona, 1: 1-2).

Este evidentă asemănarea dintre „strigarea răutății” din cetatea Ninive, centrul imperiului asirienilor, cu „strigarea răutății” din Sodoma și Gomora (Biblia 2018: Facerea, 18: 21-21) Ninive trebuia distrusă din temelii. „Strigarea răutății” ar putea fi o imagine a răului ca energie ce anunță Creatorul despre acumularea ei periculoasă în lumea omului – a creației. Iona, însă, nu îl ascultă pe Dumnezeu. Neascultarea lui este cu totul neașteptată, pentru că Iona îl cunoaște pe Dumnezeu și știe puterea Lui. Decizia pe care o face Iona este cu atât mai surprinzătoare, cu cât legătura dintre el și Dumnezeu este una directă, nemediată. Dumnezeu îi vorbește și el îl aude. Iona fuge de Dumnezeu, știind că, de fapt, nu poate să fugă de „fața Domnului” și nici nu poate să se ascundă de El. Alegerea lui este o răzvrătire fățișă.

Suntem obligație să căutăm o motivație a comportamentului lui straniu. Iona refuză să meargă să propovăduiască ninivitenilor, cel puțin din două motive, unul explicit, în text, altul presupus. Textul ne arată că Iona cunoștea iubirea lui Dumnezeu pentru om. El putea să prevadă că îi va ierta pe niniviteni, dacă ei se vor întoarce la Dumnezeu, prin pocăință. Și-atunci, refuzul lui are o și o semnificație mai profundă. Din mândrie, Iona respinge umilința de a fi prorocul unei profeții care nu se va adevăra. În același timp, el nu vrea să se facă vehiculul iertării unei cetăți păgâne, care nu îl cunoaște pe Dumnezeul lui Israel. Iona nu vrea să îi ajute pe niniviteni și pentru că ei sunt dușmanii neamului său.

Se produce o înfruntare între voința umană a lui Iona și voința divină. Iona urmează voia personală. Creația se opune voinței Creatorului său. Dumnezeu, însă, nu îl părăsește pe Iona, ci vine spre el cu o pedagogie a răbdării și a înțelegerii, din care Iona iese complet schimbat. Așadar, când Dumnezeu îl cheamă la propovăduire, Iona nu merge spre El, ci ia distanță. Aparent spontan, fără nicio deliberare interioară, se întoarce împotriva lui Dumnezeu:

Dar Iona s-a sculat să fug de dinaintea feței Domnului, la Tarsis. Și s-a coborât la Iope și a aflat o coabie care mergea la Tarsis și și-a plătit prețul călătoriei și a intrat în ea spre a se duce ... departe de fața Domnului. (Biblia 2018: Iona, 1:3).

Fuga la Tarsis, care era o cetate de coloniști fenicieni, foarte departe de Israel, pe țărmul spaniol al Mării Mediterane, se traduce, în termenii lumii în care trăia Iona, prin fugă la capătul pământului sau răzvrătire totală. Îndepărtarea de Dumnezeu a unui profet al Lui care îi cunoaște fața și puterea este, în sine, afirmarea unei reprezentări derutante, foarte contradictorii. În imaginarul iudaic nu se asociază profetul cu revolta și neascultarea de Dumnezeu. La o privire mai atentă, straniețea alegerii conflictuale a lui Iona se clarifică, însă, devenind, dintr-o altă perspectivă, universal valabilă. Dacă vedem în Iona ființa umană, și nu profetul, asumăm toate textele *Vechiului* și ale *Noului Testament*, unde se arată că neascultarea de Dumnezeu, ca moștenire adamică, este o poziționare interioară dominantă în om.

Totuși, profetul nu este un om obișnuit. El este un ales al lui Dumnezeu, un inițiat în tainele divine, o conștiință cunoscătoare. Iona renunță brusc la această identitate a lui profundă, se răzvrătește nu doar împotriva lui Dumnezeu, ci chiar împotriva propriului sine. Regresia interioară în care se angajează este gravă. Iona alege să piardă cunoașterea inițiativă și chiar legătura cu Dumnezeu. Între Iona și Dumnezeu se declașează o luptă, care deconspiră o asemănare anticipativă între profet și fiul risipitor din Evanghelii, pentru că și Iona risipește darurile, harul primit și se sfidează iubirea Tatălui. Ne-am aștepta ca Dumnezeu să-l părăsească pe Iona. Dar gândirea lui Dumnezeu este alta decât cea a omului. Alegerea divină este contrară. Dumnezeu îl caută și-l urmează pe Iona pas cu pas:

Dar Domnul a stârnit un vânt pe mare și s-a făcut pe mare o furtună puternică, încânt corabia era în primejdie de a se sfărâma. (Biblia 2018: Iona, 1: 4).

Prin furtună, Dumnezeu amenință cu moartea toți oamenii aflați pe corabie. Iona este pus într-o situație limită. Corăbierii încearcă să potolească furtuna: „[...] strigau fiecare către dumnezeul său.” Doar Iona „[...] se coborâse în fundul corabiei și dormea sfărâind.” (Biblia 2018: Iona, 1:5) Ce-ar putea însemna liniștea deplină a lui Iona? Profetul ne surprinde din nou. Somnul lui vine într-un contrast izbitor cu fuga sa grăbită la capătul pământului. Acest Iona, care „doarme sforăind”, știe că se află în grija Domnului, în ciuda răzvrătirii sale. Există o duplicitate frapantă în atitudinea lui Iona. Pe de o parte este o conștiință rebelă, pe de altă parte se pune „în mâna lui Dumnezeu”, se încrede deplin în voia și în grija Lui. Cine este adevăratul Iona? Ambele ipostaze sunt la el de adevărate. Iona este sincer în fiecare dintre ele. Această dublă măsură în comportament face din Iona o ființă creuzet, care rezumă semnificativ natura migrantă, protoplasmatică a conștiinței umane, dependentă de propriile alegeri, nu o dată contradictorii. Altfel spus, Iona, ca fiecare alt om, poartă în sine, latent sau manifest, toate alegerile posibile în lupta sa cu Dumnezeu. Ca ființa adamică, omul se află într-o luptă permanentă cu Dumnezeu. Astfel, ciudatul profet Iona aunge să fie omul matrice, omul universal.

Impresionant este momentul de pe corabie. Iona fuge de Dumnezeu. Dovedit a fi cauza furtunii care amenința corabia, el cere navigatorilor să îl arunce în mare, fără nicio ezitare, pentru că numai așa se vor liniști valurile. Curajul lui Iona, fermitatea lui, absența fricii în față morții cum s-ar explica? Conștiința lui profetică poate știe deja că va trece prin moarte, dar Dumnezeu îl va salva. Pe de altă parte, Iona nu vrea ca tovarășii de pe corabie să plătească pentru răzvrătirea lui. El nu le ascunde nicio clipă cine este și le mărturisește că fuge de Dumnezeu. Altfel spus, Iona își asumă toată vina și primește moartea ca pe o consecință naturală. Însă, când se trezește în burta chitului, toată starea lui sufletească se schimbă.

În burta chitului, Iona se roagă. Iar rugăciunea lui este chemarea sufletului aflat în iad, către Dumnezeu său. Rugăciunea lui Iona este unul dintre cele mai frumoase poeme ale pocăinței, ale întoarcerii la Dumnezeu și ale aspirației omului la mântuire. Iona, deși aflat în iad, nu e nicio clipă în îndoială. El așteaptă, așa pedepsit pentru păcatul lui, pentru răzvrătirea lui recunoscută, să primească iertarea și să intre în „casa Domnului” său:

În necazul meu/strigat-am către Domnul, Dumnezeul meu,/ iar El m-a auzit:/
strigarea mea din pânțele iadului,/ glasul meu tu l-ai auzit ...[...]/ Și am zis:/ Lepădat am
fost de la fața ochilor Tăi;/ voi mai privi eu vreodată/ la casa Ta cea sfântă?/ Ape mi s-au
revărsat împrejur pân' la suflet, adâncul genunii m-a împresurat,/ capul mi s-a afundat în
crăpăturile munților;/ în pământ m-am pogorât,/ ale cărui gratii sunt veșnice zăvoare;/
dar, Doamne, Dumnezeul meu, scoate-mi Tu viață din stricăciune!/ Când sufletul mi si
sfârșea în mine,/ de Domnul mi-am adus aminte;/ ajungă-Ți rugăciunea mea 'nainte,/ în
casa Ta cea sfântă!/ Cei cei păzesc lucruri deșarte și mincinoase/ s-au lepădat de propria
lor milă./ Dar eu cu glas de laudă și de mărturisire, eu acelea Îți voi jertfi;/ câte am făgăduit
Îți voi da,/ Ție, Domnului,/pentru mântuirea mea. (Biblia 2018: Iona, 2: 3-10).

Rugăciunea proorocului Iona este un psalm al sufletului ajuns în realitatea morții, unde descoperă brusc suferința sfâșietoare a coborârii în „pânțele iadului.” Iona uită toată mândria, dar și toată nebunia fugii lui de

Dumnezeu și de Cuvântul Său. În acel ultim ceas înaintea intrării în întunericul infernului, Iona, întorcându-se spre Dumnezeu, își plânge starea în care se află revelând toată iubirea sa pentru Creator.

Dorul lui de Dumnezeu este și nevoia de a fi eliberat din „stricăciune” și din întuneric, pentru a ajunge în „casa sfântă” a Domnului, dar și nevoia lui de a se bucura din nou de fața Domnului. Iona mărturisește greșeala, și-o asumă și promite, în sfârșit ascultare, pentru ca Dumnezeu să-i dea mântuirea, eliberarea din infern. Iar Dumnezeu îl iartă pe Iona, pentru sinceritatea lui și pentru iubirea lui autentică, în ciuda răzvrătirii. Îl scoate la lumina și îi dă o nouă viață. Din acel moment, proorocul Iona devine o mărturie vie a puterii lui Dumnezeu, dar și a blândeții lui față de creatura Sa:

Și Dumnezeu i-a poruncit chitului, iar acesta l-a lepădat pe Iona pe uscat. (Biblia 2018: Iona 2: 11).

Marin Sorescu proiectează un altfel de Iona, „un om foarte singur”, care „vorbește tare cu sine însuși, își pune întrebări și-și răspunde”, „se dedublează și se „strânge”, după cerințele vieții sale interioare.” (Sorescu 1970: 2) Cine este acest nou Iona? E vorba de biblicul Iona sau este alt Iona? Evident, Marin Sorescu îi dă o altă identitate. Iona al lui Sorescu nu este prooroc. El este pescar. La început pescuiește nepăsător stând în gura unui pește imens. Și se trezește cu groază ca este înghițit de peștele misterios. Închis în burta peștelui, acest Iona vorbește neîntrerupt cu el însuși. Anxietatea lui se intensifică și discursul lui dobândește un conținut anarhic, ilogic, pe măsură ce captivitatea lui se dovedește definitivă. Nu cheamă pe nimeni în ajutor. Vrea singur să se salveze. Vrea sa fie numai el, cu el însuși. Monologul lui pe două voci pare cel mai adesea a unui nebun inofensiv sau al unui nebun înțelept. În cele din urmă, pentru că nu reușește să iasă altfel din burta peștelui unde este prizonier, acest Iona se sinucide:

Și acum dacă stau bine să mă gândesc, tot eu am avut dreptate. Am pornit-o bine. *Dar drumul*, el a greșit-o. Trebuia să o iau în partea cealaltă. [...] Iona! Ionaaa!... E invers. Totul e invers. Dar nu mă las. Plec din nou. De data aceasta, te iau cu mine. Ce contează dacă ai sau nu noroc? E greu să fii singur. (*Scoate cuțitul*) Gata, Iona? (*Își spintecă burta*) Răzbim noi cumva la lumina. (Sorescu 1970: 24).

Contrastul din rugăciunea proorocului Iona și monologul dedublat pe voci a pescarului Iona este foarte puternic. Delirul derutant până la absurd al conștiinței postmoderne, identificată în personajul lui Sorescu, este antiteza radicală a psalmului plin de iubire față de Dumnezeu și de recunoaștere a vinei, în căutarea iertării, a conștiinței vechi iudaice. Sorescu îl recrează pe Iona. Noul Iona nu mai este omul timpurilor biblice, al vechii lumi iudaice. El este omul timpurilor moderne, *ultimul om*. Pornind de la o interogație subînțeleasă – cum ar fi Iona în zilele noastre, cum ar acționa, ce alegeri ar face – Sorescu creează o alegorie parodică. Dar Sorescu nu parodiază figura proorocului Iona din textul biblic. Nicidecum. El parodiază acest *ultim* Iona, *ultimul om*, omul postmodern, prin hiperbolizarea nevoii de singurătate dusă în absurd. Astfel, parodia lui Sorescu nu este una în registru ironic, ci în cheie tragică. Într-o prefață la piesa sa de teatru, dramaturgul spune:

Creația este o bâlbâială în fața lui Dumnezeu. [...] Iona, proorocul care a fugit din fața Cuvântului, a încăput în burta chitului. Ca o scrisoare în cutia poștală. Am găsit, poate, din greșeală, scrisoarea. Am citi-o cutremurat și mi s-a părut c-o înțeleg. Am încercat s-o transcriu. Asta a fost tot. (Sorescu 1970: 24).

Marin Sorescu arată extrem de limpede faptul că piesa lui de teatru este o (re)interpretare a poveștii biblice. El o numește „transcriere”, pentru a sublinia faptul că nu își asumă niciun fel de act creator. Conștiința dramaturgului nu ar fi nici măcar un mesager. Sorescu spune, de fapt, că textul lui este o lectură proprie a „scrisorii” pe care a găsit-o. El citește scrisoarea, adică povestea însăși a lui Iona, și în același timp se face vehiculul a ceea ce crede că a înțeles. Apoi Sorescu comentează, rezumând mai multe idei critice la adresa personajului său:

Am fost întrebat dacă burta chitului simbolizează călătoria în cosmos sau singurătatea intrauterine. În ce măsură Iona e primul om sau ultimul om? Dacă dau o accepție freudistă, mistică, politică sau cabalistică experienței acestui personaj? Și mai ales ce semnificație are gestul final și dacă nu e prea multă amărăciune și dacă nu mi-e milă de umanitate? [...] Știu numai că am vrut să scriu ceva despre un om singur, nemaipomenit de singur. Cred că lucrul cel mai îngrozitor din piesă e când Iona își pierde ecoul. (Sorescu 1970: 1).

Proorocul Iona nu este niciodată singur. Chiar când fuge pe corabie la Tarsis, doarme sforăind liniștit în mijlocul furtunii pentru că se știe în grija lui Dumnezeu. Când se trezește în burta chitului îl roagă pe Domnul să-l salveze. Iar Dumnezeu, nu numai că îl iartă, dar continuă să-l inițieze cu răbdare nesfârșită în învățătura iubirii de om, de-a lungul experienței foarte tensionate pe care Iona o are la Ninive: propovăduirea lui îi determină pe niniviteni să se întoarcă din răutatea lor, iar Dumnezeu îi iartă și pe aceștia. Dar, Iona nu poate nici accepta, nici înțelege hotărârea lui Dumnezeu și din nou se răzvrătește. Biblicul Iona este, astfel, reprezentarea omului în sens universal. Povestea lui se metaforizează și dobândește un conținut fundamental, fiind purtătoare unui adevăr major. Când evreii îi cer lui Iisus Hristos un semn ca să creadă în El, primesc acest răspuns:

Neam viclean și desfrânat cere semn, dar un semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul. Că precum a fost Iona în pânțelele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți. Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; iată, aici este mai mult decât Iona. (Biblia 2018: Matei, 12: 39-41).

Prin opoziție, dacă proorocul Iona este este un „semn” al Adevărului, anticipând împlinirea Cuvântului și îndumnezeirea omului, prin mântuire, Iona pescarul, personajul lui Marin Sorescu, este un anti-semn, un anti-profet, pentru că neagă participarea la orice învățătură și nu reușește să formuleze nicio învățătură personală valabilă. În această logică, povestea anticului Iona este o metaforă culturală plinară, mereu vie, pe când personajul Iona al lui Marin Sorescu destructurează metafora originară, generând o non-metaforă.

BIBLIOGRAFIE

- Band 2003: Arnold J. Band, *Studies in Modern Jewish Literature*, JPS Scholar of Distinction Series, Philadelphia, Pennsylvania, The Jewish Publication Society.
- Biblia 2018: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Versiune diotorisită după *Septuaginta*, redactată și adnotată de Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1839 p.
- Filocalia 1999: *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvîșirii. Culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvîși*, Vol. I-X, traducere din grecește, introducere și note de Dumitru Stăniloae, București, Editura Humanitas.
- Mirsky 1990: Mark Jay Mirsky, *Rabbinic Fantasies: Imaginative Narratives from Classical Hebrew Literature*, New Haven, Connecticut, Yale University Press.
- Person 1996: Raymond Person, *In Conversation with Jonah: Conversation Analysis, Literary Criticism, and the Book of Jonah*, Sheffield, England, Sheffield Academic Press.

Bibliografie electronică:

- Sorescu 1970: Marin Sorescu, *Iona*, disponibil online la adresa:
https://www.academia.edu/30932862/Marin_Sorescu_Iona.